

Steinar Lone – un sfert de secol între literatura română și limba norvegiană

(Steinar Lone – 25 Years Between Romanian Literature and Norwegian Language)

Crina LEON

„Alexandru Ioan Cuza” University of Iași, Romania

Steinar Lone (n. 1955) este traducător de beletristică din limbile română, franceză și italiană și de non-ficțiune din limbile anterior amintite alături de engleză și neerlandeză. Este un foarte bun cunoscător al culturii române, pe care încearcă să o promoveze în Norvegia de mai bine de douăzeci și cinci de ani. A studiat la universitățile din Oslo (unde în 1982 a primit titlul de *magister artium* în filologie romanică), București, Lund și Florența. Prima sa traducere din literatura română, *Pe Strada Mântuleasa...* (Mircea Eliade), a fost publicată în 1993. Steinar Lone a semnat traducerile în limba norvegiană pentru *Baltagul* (Mihail Sadoveanu), *Patul lui Procust* (Camil Petrescu), trilogia *Orbitor* alături de *Nostalgia*, *Travesti*, *De ce iubim femeile* și *Europa are forma creierului meu* (Mircea Cărtărescu),

Zenobia și Vasco da Gama. Poeme alese (Gellu Naum), *Sînt o babă comunistă!* (Dan Lungu), *Cartea șoaptelor* (Varujan Vosganian)¹. În anul 2009 a fost distins cu Premiul Criticilor Norvegieni pentru Literatură pentru anul 2008, când s-a publicat în norvegiană traducerea volumului *Orbitor. Aripa stîngă* (Mircea Cărtărescu). Volumul *Degete mici* (Filip Florian) a fost recent tradus și urmează să apară în curînd în librării.

---

¹ Pentru o listă completă a traducerilor, a se consulta http://oversetterforeningen.no/medlemsoversikt/?medl_nr=306.

Fotografie 1. Steinar Lone
Credit foto: Crina Leon

*1. Este binecunoscut faptul că în Scandinavia se scrie și se citește foarte mult. Aveți printre rudele dumneavoastră pe cineva care să fi fost scriitor?*²

Nu provin dintr-o familie de intelectuali, cum se spune în România. Cu o generație-două în urmă, toți membrii familiei mele erau gospodari sau fermieri. Bunicul meu patern era foarte fericit că toți copiii săi erau educați pentru a urma o meserie. O infirmieră și doi ingineri! Pe partea maternă, străbunicul meu a scris un jurnal, iar bunicul meu, la vânat de balene pe insula South Georgia prin 1910, a trimis acasă scrisori foarte interesante - au și fost parțial publicate. Dar scriitori, nu. Totuși, fratele meu a scris odată un manual de geografie pentru licee.

2. Ați avut vreun mentor în domeniul traducerilor?

De fapt, sunt chiar autodidact în traduceri. Dar studiile universitare de filologie sigur că ajută. La primele traduceri, am avut redactori care mi-au dat niște sfaturi. Prima traducere de literatură (nu non-ficțiune) a fost din limba română: *Pe strada Mântuleasa...* de Mircea Eliade. Mai târziu, mi-am dat seama că

---

² Întrebările din prezentul interviu au fost trimise simultan și traducătoarei suedeze Inger Johansson, iar răspunsurile doamnei Johansson au fost publicate în *Revista de traduceri literare*, nr. 40, 28 februarie 2019, <https://www.fitralit.ro/28-02-2019-inger-johansson-cu-fiecare-carte-trebuie-sa-fiu-altcineva/>.

limbajul lui Eliade e foarte ușor de tradus - aproape plictisitor. Dar pentru un începător era bine.

3. Cum v-ați dat seama că aveți o chemare spre domeniul traducerilor literare?

Era una dintre opțiuni când mi-am dat seama că nu mai aveam chef de o carieră universitară. Desigur, deja în timpul studenției am descoperit că există o lacună în Norvegia: dacă existau traduceri de literatură din limba română, erau traduceri secundare, adică printr-o altă limbă.

4. Cum de v-ați îndreptat spre literatura română, mai mult decât spre celelalte literaturi din care traduceți (franceză, italiană)?

Tot pentru că acolo exista o lacună. Atunci eram numai doi traducători din limba română în limba norvegiană. Pentru franceză și italiană, erau și încă sunt o grămadă.

5. Ce stagii de perfecționare ați urmat în România?

După un curs de două ore pe săptămână în primăvara anului 1976, la Universitatea din Oslo, am urmat cursuri de vară la Brașov. Apoi un an universitar la București, în 1978-79. Am revenit în România din când în când până în 1984, când am fost atât de scârbit încât mi-am spus că nu voi reveni până când nu vor muri... (înțelegeți bine la cine mă refer). M-am ținut de cuvânt, am revenit în vara lui 1990. Trebuie să spun că am lucrat în alte domenii în această perioadă, nu am avut nici bani, nici timp să mă ocup de limba română. Numai din anul 2000 îmi ocup tot timpul cu traducerile de cărți, iar după 2007, mai ales, am revenit în

România aproape în fiecare an. Și fiecare călătorie este un stagiu de perfecționare.

Bunul meu prieten și fostul meu coleg de cameră de la Grozăvești, Jan Willem Bos (care și el traduce din limba română, dar în limba neerlandeză), a fost întrebat de mai multe ori: „Unde ați învățat limba română?” El răspunde mereu: „Încă învăț”. E adevărat și pentru mine.

6. Cum vă alegeți scriitorii pe care urmează să îi traduceți? Vă simțiți mai apropiat de anumiți scriitori?

În primul rând, în lumea cărților traduse, de obicei editurile aleg. De pildă, după un târg mare de carte, ca târgul de la Frankfurt, din Germania, vin redactorii acasă cu romane tip best-seller, scrise mai întotdeauna în limba engleză, și caută un traducător printre cei obișnuiți. Mi s-a întâmplat foarte rar ca o editură să vină la mine cu o propunere de carte din România (sau Republica Moldova, să nu uităm). Este o situație comună pentru aproape noi toți care traducem din limba română în limbile noastre materne.

Când am făcut primele demersuri la editurile din Norvegia, eram tânăr și naiv și am propus opere clasice, ca *Baltagul* lui Mihail Sadoveanu. Neștiind că piața, publicul, deci editurile cer cărți noi, contemporane, mai ales cărți cu o poveste legată de carte sau autor. E vorba pur și simplu de marketing. Deci cu greu am reușit. *Pe strada Mântuleasa...* a fost, de fapt, o propunere a unui redactor, apoi au trecut cinci ani și am reușit cu *Baltagul*. Dar e o poveste lungă; să sar puțin: a venit fenomenul Cărtărescu, am tradus *Travesti*, apoi *Nostalgia*, am de atunci o relație foarte bună cu o editură care ar accepta orice aș propune. M-am străduit să găsesc cărți destul de reprezentative pentru

literatura contemporană, care vor prinde la un public cât mai larg la noi, iar cartea trebuie să-mi placă și mie!

După ce am tradus cele trei volume din *Orbitor*, am făcut o listă cu propuneri (aș vrea să traduc mai mulți scriitori contemporani și chiar unii clasici - Max Blecher, Mihail Sebastian) și vine Mircea Cărtărescu cu *Solenoid*, de peste 800 de pagini, și firește că sare rândul...

Dar să nu uităm că succesul lui Mircea Cărtărescu la critici și la public (un public destul de restrâns, chiar la noi, trebuie să mărturisesc, dar totuși important) a deschis porțile și pentru toți ceilalți scriitori români, la noi și în alte țări.

Firește că mă simt apropiat de Mircea - ne cunoaștem de mai mult de douăzeci de ani și am tradus peste două mii de pagini din scrierile sale. A fost o plăcere să-l traduc pe Gellu Naum și îmi pare foarte rău că nu l-am cunoscut. Sunt fascinat de Camil Petrescu, dar nu știu dacă ar fi fost persoana potrivită cu care să rămân blocat în lift, cum se spune. Am reușit să găsesc o editură pentru *Patul lui Procust*, traducerea mea s-a publicat de mult, acum încerc cu *Ultima noapte...* Sunt desigur scriitorii contemporani pe care i-am tradus și îi și cunosc. Dar destul *name-dropping* acum.

7. *Ce sentiment vă încearcă atunci când comparați la final o carte în original cu traducerea dumneavoastră?*

Depinde de carte. Uneori disperare, alteori, când mi se pare plictisitor - cum a fost cazul *Insulei misterioase* a lui Jules Verne (traducere din limba franceză; de altfel, Gellu Naum l-a tradus în limba română prin anii '50) - „păi, nu e așa de rău”.

8. *Ce cărți din literatura română ați achiziționat în urma celei mai recente vizite la Festivalul internațional de literatură și traducere (FILIT), Iași, în octombrie 2018?*

Fotografie 2. Achiziții de carte în limba română
Credit foto: Steinar Lone

9. *Ce tiraj au în medie cărțile traduse din literatura română?*

Ca mai toate cărțile traduse care nu sunt de tip best-seller: 600-1000. Dar avem un sistem de sprijin, un fel de subvenție, un sistem în care anumite cărți sunt cumpărate direct pentru bibliotecile publice, deci încă 500 de exemplare.

10. Ați participat până acum de patru ori la FILIT, Iași. Cu ce anume vă îmbogățește fiecare nouă participare? Doriți să reveniți și la alte ediții?

Pentru mine, FILIT-ul e pâinea și untul. Mă întâlnesc cu mulți colegi traducători, cu mulți scriitori români, care sunt foarte prietenoși (cu un traducător străin... e și firesc...) - este o atmosferă minunată în oraș. Am fost invitat de două ori și de două ori am venit pe cont propriu, cu o bursă norvegiană. Sigur că revin.

11. Cum ieșiți din atmosfera creată de un scriitor, într-o carte pe care tocmai ați tradus-o, pentru a intra în atmosfera unei noi cărți, ce ține poate de o altă sferă?

Încă o dată, depinde. Când am terminat traducerea *Cărții șoaptelor* (Varujan Vosganian), eram aproape terminat și eu. După *Degete mici* (Filip Florian, încă nu s-a publicat, este la editură), am intrat direct și fără probleme în *De două mii de ani...* (Mihail Sebastian), dar la un moment dat, am avut nevoie de o pauză. Mi s-a propus și am tradus o cârticică de călătorie din limba italiană, înainte de a reveni la *De două mii de ani...* Dacă traduc numai din limba română, înnebunesc cu adevărat.

12. Simțiți că aveți o misiune importantă în ceea ce privește promovarea literaturii române în Scandinavia?

Deoarece ani de zile am fost singurul traducător, da. A mai fost un alt traducător, Tor Fotland, care a murit destul de tânăr, în 2004. Și a apărut unul nou, care a publicat o traducere a poeziei

Svetlanei Cârstean în 2017³. Mult mai tânăr, deci sper că va rezista. E loc și pentru doi.

Mulțumim pentru tot ce ați făcut pentru cultura română, vă dorim cât mai multă inspirație în continuare și așteptăm să auzim cât de curând noi vești bune cu privire la traducerile norvegiene din literatura română.

Referințe

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE LITERATURĂ ȘI TRADUCERE IAȘI. „Traducători 2018.” <http://filit-iasi.ro/traducatori-2018/>. Web. 15 ianuarie 2019

LEON, C. (2015): “Steinar Lone and the Magic of Translation”, *The Romanian Journal for Baltic and Nordic Studies*, vol. 7, issue 1, pp. 151-158

LEON, C. (2018): “Sindre Andersen - A Promoter of Romanian Culture in Norway”, *Concordia Discors vs. Discordia Concors*, vol. 10, pp. 209-214

OVERSETTERFORENINGEN. “Produksjon - Steinar Lone.” http://oversetterforeningen.no/medlemsoversikt/?medl_nr=306. Web. 8 ianuarie 2019

---

³ A se vedea Crina Leon (2018): “Sindre Andersen - A Promoter of Romanian Culture in Norway”, *Concordia Discors vs. Discordia Concors*, vol. 10, pp. 209-214.